

Cofnodion Cyfarfod Arbennig o Bwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus a gynhaliwyd yn Siambr y Cyngor, Neuadd Cyngor Ceredigion, Penmorfa, Aberaeron ac o bell ar Ddydd Mawrth, 21 Mawrth 2023

Presennol: Y Cynghorydd Gwyn Wigley Evans (Cadeirydd), Y Cynghorwyr Marc Davies (Is-gadeirydd), Gethin Davies, Meirion Davies, Rhodri Davies, Rhodri Evans, Chris James, Maldwyn Lewis, Ann Bowen Morgan, John Roberts a Carl Worrall.

Hefyd yn bresennol: Y Cynghorwyr Euros Davies, Amanda Edwards, Elizabeth Evans, Eryl Evans, Keith Evans, Wyn Evans, Geraint Wyn Hughes, Gareth Lloyd a Ceris Jones.

Aelodau Cabinet yn bresennol: Y Cynghorydd Keith Henson.

Swyddogion yn bresennol: Eifion Evans, Prif Weithredwr; Barry Rees, Cyfarwyddwr Corfforaethol; James Starbuck, Cyfarwyddwr Corfforaethol; Lowri Edwards, Swyddog Arweiniol Corfforaethol, Gwasanaethau Democrataidd; Rhodri Llwyd, Swyddog Arweiniol Corfforaethol, Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol; Gerwyn Jones, Rheolwr Corfforaethol, Gwasanaethau Amgylcheddol; Beverley Hodgett, Rheolwr Gwasanaeth- Gwasanaethau Amgylchedd Lleol; Simon Edwards Rheolwr Gwastraff; Lisa Evans, Swyddog Craffu a Safonau a Neris Morgans, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd.

(1.30pm-3.52pm)

1 Ymddiheuriadau

Ymddiheurodd y Cynghorydd Bryan Davies, Arweinydd y Cyngor ac Aelod Cabinet ar gyfer Gwasanaethau Democrataidd, Polisi a Pherfformiad a Phobl a Threfniadaeth am nad oedd yn gallu bod yn bresennol yn y cyfarfod.

2 Datgelu buddiant personol (gan gynnwys datganiadau chwipio) Atgoffir aelodau am eu cyfrifoldeb personol yn datgan unrhyw fudd personol a budd sydd yn rhagfarnu yn gysylltiedig â materion a gynhwysir yn yr agenda hwn yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol 2000, Cyfansoddiad y Cyngor a Chod Ymddygiad Aelodau. Yn ogystal, mae'n rhaid i Aelodau ddatgan unrhyw chwip plaid gwaharddedig a roddwyd ar Aelod yng nghyswllt y cyfarfod yn ôl Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.

Ni ddatgelodd yr un Aelod o'r Pwyllgor fuddiant personol na buddiant a oedd yn rhagfarnu (nac ychwaith unrhyw ddatganiadau chwipio).

3 Gwasanaeth Casglu Gwastraff

Esboniodd y Cadeirydd mai diben y cyfarfod oedd gwrando ar y rhesymau dros yr amharu a fu i'r Gwasanaeth Casglu Gwastraff ym mis Rhagfyr 2022, a cheisio canfod ffordd ymlaen i ddatrys y materion sy'n effeithio ar y gwasanaeth.

Diolchodd Eifion Evans, y Prif Weithredwr, i'r Cadeirydd a'r Pwyllgor am eu hamynedd gan ganiatáu i'r swyddogion ganolbwyntio ar y gyllideb cyn trefnu'r cyfarfod heddiw. Cydnabuwyd y bu tarfu ar y gwasanaeth yn ystod mis Rhagfyr 2022, a oedd wedi arwain at anfodlonrwydd ymhlith y cyhoedd.

Roedd y Gwasanaeth Casglu Gwastraff yn darparu gwasanaeth ardderchog a chanmolwyd y staff am eu parodrwydd i barhau i gasglu gwastraff drwy gydol y pandemig COVID-19. Cyfrannodd nifer o ffactorau at y tarfu a welwyd ym mis Rhagfyr 2022 a byddai'r cyd-destun yn cael ei amlinellu maes o law ynghyd ag opsiynau amrywiol i geisio datrys y materion, ond roedd yn bwysig iawn nodi nad oedd unrhyw fai ar y staff. Roedd swyddogion wedi cael eu herio'n rheolaidd gan aelodau etholedig, a oedd wedi cael eu herio gan aelodau'r cyhoedd ynghylch y mater ac roedd nifer o drafodaethau wedi'u cynnal rhwng y swyddogion ac arweinwyr y grwpiau gwleidyddol.

O ran y Gwasanaeth Casglu Gwastraff, cyflogir tua 28 aelod o staff ym mhob un o'r 2 depo gweithredol ac oherwydd natur eu contractau, roedd uchafswm o 4 aelod o staff yn cael bod ar wyliau ar unrhyw adeg, heb ystyried y staff a oedd yn absennol oherwydd salwch. Gan fod gwyliau banc a 'chwmi' (tri diwrnod o wyliau sefydlog rhwng y Nadolig a'r Flwyddyn Newydd) yn cael eu gweithio ar sail goramser gwirfoddol ar hyn o bryd, nid oedd swyddogion wedi gallu cael digon o staff i ddarparu'r gwasanaeth yn ystod y cyfnodau hyn. Yn hanesyddol roedd mwy o gydnerthedd yn y gwasanaeth ond yn ystod y degawd diwethaf collwyd £72 miliwn o arian craidd oddi wrth Lywodraeth Cymru a chollwyd 750 o swyddi ar draws gwasanaethau'r Cyngor. Pan nad oedd unrhyw faterion yn codi, roedd y gwasanaeth yn rhedeg yn effeithiol ac yn effeithlon gyda lefel uchel iawn o ddibynadwyedd, ond roedd gallu ymateb i argyfyngau'n heriol. Roedd yr Uwch Swyddogion yn pwysleisio o hyd na allai aelod o staff gyflawni rôl megis gyrru neu lwytho Cerbydau Casglu Sbwriel (RCV) oni bai bod gan yr unigolyn yr hyfforddiant, cymwysterau a'r profiad addas.

Esboniodd Barry Rees, Cyfarwyddwr Corfforaethol, y bu 3 achos o darfu ar y gwasanaeth ym mis Rhagfyr 2022:

1. Amharwyd ar y gwasanaeth oherwydd y tywydd eithafol, pan aeth y swyddogion ati i flaenoriaethu'r gwaith graeanu yn hytrach na chasglu gwastraff, er mwyn sicrhau iechyd a diogelwch y cyhoedd. Ar yr un pryd, darparwyd cymorth i Dŵr Cymru i ddsbarthu dŵr yn ystod toriad yn y cyflenwad, yn enwedig yn ne'r Sir.
2. Amharwyd ar y casgliadau yn ystod y Nadolig / y Flwyddyn Newydd oherwydd natur y contractau sydd ar waith a'r 3 diwrnod o wyliau blynyddol penodedig y mae hawl gan staff eu cymryd, a arweiniodd at brinder staff.
3. Gwelwyd y trydydd achos o darfu eto oherwydd effaith y tywydd eithafol.

Er ei bod yn bosibl cynllunio ar gyfer tywydd gwael, nid oedd yn bosib rhagweld pryd y byddai'n digwydd, yn wahanol i wyliau'r banc. Roedd yn allweddol bwysig cofio nad oedd neb mewn perygl pan roedd tarfu ar y gwasanaeth casglu gwastraff, ond cydnabuwyd y trafferthion a'r anghyfleustra a achoswyd i breswylwyr Ceredigion.

Amlinellodd Rhodri Llwyd, Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol, y canlynol:

- Prif Faterion i'w Hystyried
  - Lefelau Staffio
  - Trefniadau Cytundebol
  - Cyllideb Casglu Gwastraff
  - Allanoli Posibl
  - Cynnal a Chadw Fflyd
  - Cyfathrebu
  - Safleoedd Gwastraff Cartref
  - Ymholiadau Clic
- Gwaith sy'n Mynd Rhagddo
- Opsiynau Posibl am y Dyfodol
  - Archwilio cyfleoedd ar gyfer datrysiad digidol
  - Adolygiad o gontractau staff gweithredol (9-12 mis)
  - Adolygiad o opsiynau cyflenwi amgen
  - Lleihau pwysau adnoddau a chyllidebol ar y gwasanaeth
  - Cynyddu'r ddarpariaeth yn y gyllideb ar gyfer casglu gwastraff

Esboniodd Rhodri Llwyd fod rhai mesurau eisoes ar waith a byddai rhai yn cymryd mwy o amser i'w cyflawni, ond gallai newidiadau graddol wella darpariaeth y gwasanaeth. Byddai dal absenoldeb salwch ymhlith y staff ac argyfyngau megis tywydd eithafol, ond y gobraith yw y byddai'r mesurau sy'n cael eu cynnig ar y cyfan yn creu gwasanaeth mwy cyson a chydnerth.

Cafodd yr aelodau gyfle i ofyn cwestiynau a gafodd eu hateb gan y swyddogion. Dyma'r prif bwyntiau a godwyd:

- Roedd gan yr holl staff gontractau parhaol a gallent wirfoddoli i weithio ar benwythnosau a gwyliau'r banc. Byddai angen ystyried newidiadau i gontractau yn gorfforaethol, byddai'n cymryd hyd at 12 mis a byddai angen dilyn proses ymgynghori ffurfiol. Byddai newid y contractau, megis i batrwm shifftiau treigl, yn rhoi mwy o hyblygrwydd i'r rheolwyr er mwyn sicrhau bod digon o staff ar gael yn ystod y cyfnodau anodd.
- Roedd casglu gwastraff masnachol yn fater eang ac roedd busnesau wedi derbyn llythyr yn esbonio fod dyletswydd gyfreithiol arnynt i ddelio â'u gwastraff yn y modd cywir. Ar hyn o bryd, roedd gan Gerbydau Casglu Sbwriel (RCVs) gamerâu i dracio eu llwybrau a'r gwastraff a gesglir ond roedd angen ymchwilio a buddsoddi mwy mewn technoleg i allu monitro gwastraff masnachol yn fwy gofalus, a fyddai'n fuddiol i wasanaethau eraill y Cyngor hefyd.
- Mewn ymateb i'r awgrymiadau i ganslo casgliadau dros gyfnod y Nadolig, byddai'n well gan y gwasanaeth osgoi gwneud hyn gan y byddai'n arwain at broblemau yn ystod yr wythnosau dilynol. Ers COVID-19, roedd cyfanswm y gwastraff a gesglir wedi cynyddu 10%-15% ac roedd natur y gwastraff yn amrywio bob wythnos ac o ran llwybr.
- O ran cyfathrebu â'r cyhoedd, roedd hyn yn cael ei adolygu'n rheolaidd a chydabuwyd y gellid ymchwilio er mwyn darparu gwybodaeth gliriach ynghylch casgliadau ac amhariadau. Roedd manylion ar gael drwy Clic (y

Ganolfan Gwasanaethau Cwsmeriaid) a'r awdurdod oedd y cyntaf yng Nghymru i rannu diweddariadau manwl ar-lein. Gyda datblygu 'Fy Nghyfrif', byddai preswylwyr yn gallu derbyn diweddariadau mewn ffyrdd amrywiol.

- Anogwyd y staff i barhau i gwblhau'r cyrsiau ar gyfer trwydded cerbydau nwyddau trwm. Roedd rhai o'r staff sydd wedi'u cyflogi fel llwythwyr ac wedi cael yr hyfforddiant / cymwysterau priodol yn gallu gyrru'r cerbydau nwyddau trwm gan gynnwys Cerbydau Casglu Sbwriel (RCVs) pan fo angen. Oherwydd ystyriaethau cydymffurfio cyfreithiol a'r dechnoleg sydd ynghlwm wrth y cerbydau, byddai'n beryglus iawn cynnwys unigolion nad ydynt yn gyfarwydd â'r gwaith.
- Barnwyd bod Glasbriant Llywodraeth Cymru ar gyfer casglu gwastraff yn aneffeithiol ar gyfer ardaloedd gwledig a chododd y weinyddiaeth flaenorol bryderon fod angen hyblygrwydd i ddarparu gwasanaeth cost-ffeithiol i'r sir.
- Roedd y gwasanaeth wedi treialu Cerbyd Casglu Sbwriel (RCV) trydan ac roedd wedi gweithio'n dda, ond roedd pryderon ynghylch defnyddio ynni gwyrdd ar gyfer pob cerbyd o gofio nad oes digon o gapasiti yn y grid yn y sir. Barnwyd bod cyfuniad o systemau hydrogen a thrydan yn fwy addas ac roedd angen i ddylunwyr polisi Llywodraeth Cymru ystyried hyn.
- Canmolwyd staff y gwasanaeth am eu proffesiynoldeb wrth sicrhau bod y fflyd yn addas i'r diben ac yn cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth, a hynny er diogelwch y gweithlu a'r cyhoedd.
- Pan roedd digon o staff ar gael, roedd y gwasanaeth yn rhedeg yn iawn, ond roedd yn heriol yn ystod argyfyngau ac felly dyna pam y gwelwyd yr amharu ar y gwasanaeth. I gael mwy o gydnerthedd drwy gynyddu capasiti, byddai angen cyllid pellach.
- Roedd darparu gorsafoedd trosglwyddo gwastraff ym Mhenrhos yn cael ei ystyried yn gorfforaethol. Yn ogystal, roedd angen cynnal trafodaethau â Safleoedd Gwastraff Cartref a safleoedd ailgylchu preifat i ofyn a fyddent yn fodlon ystyried gosod sgiopiau ar y safleoedd i gasglu bagiau ailgylchu.
- Byddai symud casgliadau i'r dydd Sadwrn cyn dydd Llun Gŵyl y Banc yn cael ei ffafrio, a byddai'n parhau i gael ei dreialu.
- Roedd gwastraff yn cael ei ddadlwytho yn Llanbedr Pont Steffan a Beulah yn dilyn caffael contractau newydd yr Orsaf Drosglwyddo.
- I gyflwyno cyfyngiad ar nifer y bagiau du fesul aelwyd, byddai angen gwneud penderfyniad gwleidyddol yn dilyn ymgynghoriad. Gobeithiwyd y byddai hyn yn annog pobl i ailgylchu fwy.

Diolchodd Eifion Evans i Aelodau'r Pwyllgor eto am eu hamynedd wrth ddelio â'r mater hwn. Cynigiwyd nifer o syniadau cyffrous ac arloesol a'r nod oedd darparu gwasanaeth cyson a fyddai'n cael ei fesur yn ystod gwyliau'r banc a chyfnod y Nadolig yn arbennig. Canmolwyd y swyddogion a'r aelodau etholedig am eu haeddfedrwydd yn ystod y trafodaethau. Roedd pawb yn awyddus i ddatrys yr heriau a gydnabuwyd yn y system.

Nododd y Cynghorydd Keith Henson, Aelod Cabinet, fod gwaith da'r gwasanaeth yn cael ei gydnabod yn genedlaethol, gan fod y gwasanaeth yn

cael ei ystyried ymhlith y 5 uchaf o ran ailgylchu yng Nghymru. Roedd y fflyd bresennol yn gweithio'n dda, ond roedd angen buddsoddi er mwyn sicrhau bod y gwasanaeth yn rhedeg yn effeithlon. Diolchodd i'r swyddogion a oedd yn bresennol a'r staff rheng-flaen am eu gwaith, a nododd ei fod yn gobeithio y byddai cyflwyno'r terfynau cyflymder 20mya yn creu amgylchedd gwaith mwy diogel.

Nododd y Cadeirydd fod y cyfarfod heddiw wedi bod yn fuddiol ac esboniodd y byddai'r Pwyllgor yn hapus i drafod ymhellach pe bai angen. Awgrymodd fod y staff yn aml yn ymwybodol o'r problemau ynghyd â'r datrysiadau, felly roedd yn bwysig rhoi cyfle i'r staff rannu eu safbwyntiau.

Diolchodd Rhodri Llwyd i bawb a oedd yn bresennol, a diolchodd i Aelodau'r Pwyllgor am eu parodrwydd i graffu ar y gwaith wrth symud ymlaen. O safbwynt y staff, roedd swyddogion yn cynnal trafodaethau rheolaidd gyda'r staff i drafod a rhannu gwybodaeth ac roedd taflen wybodaeth 'Clatsho Bant' yn cael ei rhannu â staff i roi diweddariad iddynt ynghylch unrhyw ddatblygiadau corfforaethol neu ddatblygiadau ieuchyd a diogelwch.

Yn dilyn cwestiynau gan Aelodau'r Pwyllgor, cytunwyd i nodi'r ymateb i'w adroddiad ac i wneud argymhellion priodol i'r Cabinet os ystyrir bod angen.

4 Cadarnhau Cofnodion y Cyfarfod blaenorol ac ystyried unrhyw faterion sy'n codi o'r Cofnodion

Cytunwyd i gadarnhau cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 10 Chwefror 2023.

Materion sy'n codi: Dim.

**Cadarnhawyd yng Nghyfarfod y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu
Cymunedau Ffyniannus a gynhaliwyd ar 5 Ebrill 2023**

Cadeirydd: _____

Dyddiad: _____